

ÁLLATTANI KÖNYVTÁR
LXX. SZ. I.

AZ ÁLLATVILÁG

WM A. HAZAI ZOOLOGIAI WM
LABORATORIUM FOLYÓIRATA

LAPTULAJDONOS:
PETE CSONGOR

SZERKESZTŐ:
CSIKI ERNŐ

REICHL
KÁLMÁN.

1908. évfolyam. ++++++ Junius 15. ++++++ 3. füzet.

TARTALOM:

	Oldal
<i>Br. Babarczyné Jóna Jolán: «Móno»</i>	4 ¹
<i>Lósy József: Korallagancs</i>	47
<i>Ondrus Gyula: Kirándulás Karapancsára</i>	5 ²

Kisebb közlemények:

Fölvívás a pusztai talpastyúk (<i>Syrrhaptis paradoxus</i>) megfigyelésére ...	55
Czinegék a hóviharban	55
Hangyabolyban élő hernyók	56
Előfizetési felhívás	56
Hirdetések a borítékon.	

*«Az Állatvilág» kiadóhivatala: Budapest, VII., Damjanich-utca 36., a
hová az előfizetési díj (évenként 5 korona) is küldendő.*

Kérjük e számot érdeklődő ismerőseinek megmutatni, vagy figyelmüket folyóiratunkra felhívni. Mutatványszámot szívesen küldünk.

«MÓNO.»

Irta: BR. BABARCZYNÉ JÓSA JOLÁN.

FZ SPANYOL MEGNEVEZÉSE a majomnak, én pedig közönségesen így szólítottam az én majmomat, a kiről most beszélni akarok. Szándékosan mondom «a kiről», mert az ő intelligenciájával nem fér össze az «a mi» fogalma. Most, a hogy írni kezdek, látom, milyen nehéz föladatra vállalkoztam. A tőlünk idegent, távolesőt könnyebben, elfogulatlanul jellemezzük; meglátván hamar rajta a szembeszökött. De a kívül évek óta jóban-roszban együtt vagyunk, elveszti előttünk érdekességét és nem marad iránta más érzésünk, mint a ragaszkodás, még ha nem is embertársról, hanem csak majomtársról esik szó. Paraguayi hazájában jutottam az én kis majombarátomhoz. Öröknyaras, örökzöld szülőföldjén kaptam, honvágyorvosságnak, búfelejtőnek, mikor már igen nagyon húzott vissza az én hat hónapig havas-csatakos hazám. Pár hónapos lehetett, mikor egy benszülött paraguayitól jó áron megvette férjem, a ki könnyhullatások között búcsuzott el tőle. Akkor sem volt sokkal kisebb, azóta legfeljebb macskanagyságra nőtt. Emlékszem, először megdöbbsentett hihetetlen mozgékonyasága. Bemutatója volt: felrohanni a szoba legmagasabb pontjára, azután egy szögben megkapaszkodva, hatalmas lendülettel nyakamba ugrani. Ez a bámulatos ugróképesség teszi vele szemben tehetetlenné az embert és ad neki «vor»-t az összes repülni nem tudó állat fölött. Az én véleményem szerint az egyedül Délamerikában élő *Cebus apella* fajhoz tartozik, mely már egyre pusztulóban, kiveszőben van. Németek «Winselaffe»-nak, tévesen «Wickelbär»-nek is mondják, magyarul füttyös majom elnevezés illetné meg legjobban, mert hangja a legjellemzőbb nála. Különböző színezetű vinnyogása, dörögése, csicsergése közül legjobban kihallatszik verébhanghoz hasonló csiripelése. Erdőben is láttam őket nagy csapatban. Kisebb-nagyobb, macskanagyságú állatok, selymes, hosszú szőrrel, le a farkuk végéig. Egy a formájuk, de az arcuk kifejezésében teljesen különböző. Szőrzetük színezése többnyire egyforma. Az enyémmnek háta sötétbarna, mellén egész világos színezettel, mely nyakán oroszlánsörény-sárgába megy át. Szórtelen arcza szürkésbarna, ezüstös szőrrel bekerítve, sárgás pofaszakállal. Homloka is ilyen ezüstös, háromszögalakban beleékelte fekete kurta selymes parókával; mintha csak borbély czirkalmazta volna ki. Szemöldökét ívalakban benőtt fekete szőrzet jelzi. Pisze, de nem teljesen lapos orra és széles szája van. Csak értelemről világos, dióbarna szemeibe kell nézni s mindjárt meglátjuk, hogy az a kis állat egészen emberszabású.

Ez a tekintet teszi, mint egy tudós ismerősöm mondja, «kellemetlenül hasonlatossá» az emberhez, még ha meg sem nézzük finom kis kezét szőrtelen tenyerével, vagy emberi szabású, formás fülét. Annyi bizonyos, hogy nálunknál sokkal ügyesebb, lévén négy kézzel ellátott; mert hiszen nem lehet lábbá degradálni a fogásra oly mesterileg képes hátsó kezét. Azután meg ott van ötödiknek, segédkéznek hosszú, bekunkorítható farka, a «Rollschwanz», melylyel remekül megkapaszkodik, sokszor rábízva egész teste súlyát, a mint eleresztett kezekkel himbálózik rajta. Hanem legnagyobb érdek az arczjátéka. Nincs az a mimikus, a ki érzelmeit úgy arczára fotografálná, mint ez a kis majom. Szemhunyorgatás, szájelhuzás, fölhúzott szemöldök adja tudtul érzelmeit. A félelem, ijedtség, harag, öröm, rosszullet, kellemetlen vagy jóleső meglepetés, kíváncsiság emberi arczra nem ül úgy ki, mint erre a kis majomábrázatra. Én szentül hiszem, hogy egymás között beszélgetnek is, hiszen nagyjából már én is megértem hangjait. Mikor dohányzacskóként összehúzott szájjal, negédesen félrefordított fejjel rákezd: «pi-pi-pi», már tudom, hogy kis teste kíván valamit; vagy ha dörmögő, szinte rőfögő hangját hallom, megértem, hogy emberi vagy állati tolakodó van a közelben. Sokszor ugyanezt a hangot szelidített kiadásban, földre simulva, összegöngyölödve hallatja, ilyenkor fizikai jóléte magas fokot ért el. Ha pedig mellét szorongatja, ide-oda forgatott fejjel a leggyorsabb tempójú csámcsogást viszi véghez, úgy valami újonnan jöttel ismerkedik, vagy kedvencz hiveit üdvözlí.

Néha kinos mosolyra húzza száját, úgy hogy kilátszanak fehér, apró emberi fogai, homlokát fölhúzza és különös hangon nyekereg; ilyenkor affektál, vagy ok nélkül adja a megsértettet. Ha valaki megharagítja vagy megijeszti, oly erővel csattog és csicsereg, hogy száz fülemülének is szégyenére válnék. Dühében és rémületében összehúzódva lefekszik, pokoli visításba törvén ki, hogy szinte hasadni látjuk tőle a levegőt. Ha néki rokonszenves egyén kerül bemutatóra, a legnagyobb elragadtatással közeledik; kezeit váltakozva nyomkodja szívére; mint a motóla jár csámcsogó szája s néha oly kedvre penderül, hogy megsem elégszik az összes fogait megmutató «kh, kh» hangú kacagással, hanem nagy örömeiben fejéhez kapdosva, csapkodja magát földhöz. Ha teljesen elégedett — mint a hogy egy kedves német útitársnőm mondta — «macht ein breites Mäulchen und flötet».

Talán nagyításnak látszanak az itt elmondottak; a ki nem hiszi, jöjjön el, tanulmányozza és foglalja máskép össze az eredményt.

Mindig sajnáltam, hogy elszakítottuk véreitől, társat igyekeztünk hát szerezni neki. Egy asuncioni heti vásáron aztán narancsgulák, ananászcsoportok, banánás kosarak közepette megpillantottan egy majomfajtájabeli rémülten pislogó porontyot. Egy hónapos csöppség lehetett szegényke, ugyanolyan szabású, de egészen más kifejezésű arcczal. Potom pénzen vettem meg és miután igen ritkán lehet hozzájuk jutni, nagy büszkén vittem haza, férjem nagy rémületére. A két majom közötti ismerkedő jelenet megérte a fáradságot. Úgy látszik, nemcsak embereknél kötelező bemutatkozásnál a sziveskedés. A két majom szembefordulva, jobbra-balra hajlongó fejjel, sűrű csámcsogás közepette egyre közelekedett egymáshoz, míg szájok össze nem ért; közben egymás fejét tapogatták, majd kezők lassan nyakukra csuszott. Ósalakja a csóknak, ölelés-

nek. Ettől fogva a kis csámpás, a ki még csak mászni tudott, állandóan a nagyobbik nyakán lógott. Annyira szorosan átölelte, hogy őt megfogva, a nagyot is lóbázní lehetett. Ez pedig csendes megadással tűrte és folytatta terhével ugrándozásait; legföjebb, ha már sokalta a tolakodást, falhoz, kerítéshez dörzsölve, egyszerűen lekente hátáról, vagy vitte a tejestányérjához.

Ilyenkor a kicsi mindig mohón-éhesen mászott a tejbe s szinte fürödve benne, fogyasztotta el; utolsó fogásul élvezettel lenyalogatta tejtől ázott szőrét.

Paraguayi lakásunkban néha napszámra egyedül hagytam őket, bizva a nagyobbik ügyességében és dajkatermészetében. Tudtam, hogy el nem kóborolnak, mert rájöttem,

hogy a felnőttnek bámulatos határérzéke van s ha át is merészkedik a szomszédba, magaviseletéből látszik, tudja, hogy tilosban jár. Rendesen a lapos, erkélyszerű háztetőre tettem aznapi elemőzsiájukat és otthagytam őket. Másszor este már vártak mind a ketten, most csak a nagyobbik jött elébem. Hiába kiabáltam bele az éjszakába: «chiquito, mónito, pobresito ve-eu-ga» (kicsike, majmocska, szegényke gye-e-re), a másszor varázsszavak hiába hangzottak el; csak kinyújtózott kis testét találtam. Valószínűleg egy, a hátról való lekenéskor esett a szomszéd kutya áldozatául. Egyedül követte el ezután az én majmom stiklijeit. Egyszer a kamarába szökött be, lopott gyufából, tejből, tojásból gyanús keveréket készítve; másszor a mosdóasztalon garázdálkodott, előszeretettel kóstolgatva a szesztartalmú szájvizet, lévén nagy alkoholbarát. A büntetés és tisztogatásképen alkalmazott napi hideg zuhany sem csökkentette Rontó Pál hajlamait. Egyszer aztán rajtavesztett. Kiszökött az utcára és nagy kíváncsian be-

lopódzott valami műhelybe, míg nemsokára három kézen vágatott haza, első jobb kezét kegyetlenül rázva, széles vérnyomokat hagyva maga után. Két ujját zúzta össze valami gép. Mikor eltávolítottam bőrczafaton lógó ujjahegyét, hosszában kifehérllett vékony csontja.

Az egész kínos kezelés alatt a fájdalomnak legkisebb jelét sem mutatta, pedig az idegek ugyancsak rángatóztak karjában.

Ezt az érzéketlenséget másszor is észrevettem nála. A téli, jobban mondva mérsekelt nyári hónapokat őserdő közelében töltöttem. Az én mónom itt folyton a szabadban, homokban ugrándozva, teleszedte kezét földi bolhával, piquével. (Délamerikának kellemetlen specialitása.) Ujja végét már egész burkokká alakította a betelepült pique, melynek ebben az állapotában már csak kés a kikergetője. És az én majmom, húsz ujján végrehajtott operáció alatt, meg sem mukkant, sőt véres kezével ugyancsak kapkodott a legyek után.

Ugyanitt bizonyította be, mennyire megszerette az emberi társaságot és az elébe hozott teljes ellátást. Szabadon járt mindig és felé sem ment az erdőnek. Háziasszonyom nagy bosszúságára, a vad növényzet ezerféle bokra, fája közelében, a ház körüli kávébokrok éretlen termését szüretelte, nem éhségből (meg sem ette), csak úri passzióból. Pedig épen az erdő felénk eső részében, fajtájabeli, 25—30 tagból álló majomcolonia tanyázott. Mégis, ha arrafelé vittem és rokonainak pipipelését hallotta, rémülten kapaszkodott nyakamba. Ilyen a majomhűség, a híres majomszeretet! Hiszen épen a majommamák hallatlan önzése juttatja emberkézre a kicsiket.

Mikor a majomcsemeték nem képesek még merész saltomortalekra, tömegesen anyjok hátára bizzák magokat. Az ember akkor uszítja rájuk kutyáját s a nyúlélkű majomanyák saját kis életüket féltve, ledobálják porontyaikat, így juttatva őket élve vadászkezre. Szabadban igazán remek látvány egy ilyen Apella-had. A mint leírhatatlan sokféle hangot hallatva, bámulatos ügyességgel, szinte úszva a levegőben, ugornak át hihetetlen távolságokat; legritkább esetben tévesztve el a pillanat alatt kiszemelt ágat, vagy himbálózva a faágon, levegőben tornázónak becsületére váló fordulásokat mutatnak.

Milyen malicziózus arczczal lesik az idegent és milyen aggodalmas, öregesen tudákos ábrázatot csinálnak az anyjok hátán kapaszkodók, mikor a vének nyakra-főre menekülnek. Ha meg nem riadnak, jaj az arra repülő lepkének, légynek, még a darázs-zsal is kikezd, mesteri kézfordulattal kapja el és jóízűen elfogyasztja. Nincs a fának galya, levele, annak kis hajlása, mit át ne kutatna. Mintha Dummer Augustok tartanának kongresszust. És ezt a bohóctermészetét a fogságban is megtartja. Pillanatig nyugton nem ülő természetével óraszámra elmulattatja az embert. Hét hétig tartó hazautazásom alatt ő volt a hajó kedvencze. Mikor már megsokallottam csínyjeit, savanyúvizes ládából nagy ketreczet csináltattam neki, egyik oldalán vasrácsal. Egy hétig tűrt. Egyszer aztán szemünk láttára esett szét a ketrecz s az én majmom rohant föl az árbocz csúcsára. A ketreczromok, meg a majom véres szája mutatta, micsoda munkát végzett. Mintha valami liliputi gyalu szedte volna forgácsokba a deszkákat, közöttük a kihúzgált számtalan szeg. Micsoda vaskitartás! Mikor korgó gyomra behajtotta, láttam, mivé

lettek fogai. A harapófogónak, gyalunak használt fehér gyöngyök helyén véreskeretű roncsok. Fömládozta a szabadságnak és egy hét múlva — mióta nálam van, már negyedszer — újra kinőttek.

A braziliai Santosban, valószínűleg már megunva a hajókázást, kedvet kapott egy kis parti sétára. Épen a városból igyekeztem vissza, mikor a kikötőből zavaros kiabálások között hallom az én majmom kétségbeesett visítását, valami ijedt asszonyi sikítózással vegyülve. Csakugyan a mórro kapaszkodik egy néger asszony karjába, a ki a kellemetlen meglepetéstől dermedten, nem tudja lerázni; a kölcsönösen kínos helyzetben aztán duettet rögtönöznek, a csöcselék nép nagy gaudiumára. A kirándulás előtt — elszabadulva — először is kabinomat hozta rendbe. Kalapdobozom a földön, ezer darabja összegabalyítva széttépett fátyolokkal, tördelt kalaptúkkal. A mosdótálban valami gyanús massa, szájvíz, czipőkenőcs, rizspor, szappankeverék, rémesen mered ki belőle szeszélyesen megtépett zöld tüllkalapom.

Kétségbeesésemet majmom is észrevette és rémült pislogással várta a megtorlást. Ez egyszer működött a plédszj és elkövetkezett a «Damentoilette» képében — a magánzárka. Bár szorosan ide nem tartozik, meg nem állom, hogy el ne mondjak egy úti kalandot, melyben a majmom is szerepel. Mindenütt jegy nélkül utaztattam. Többnyire madárnak gondolták, a mint kicsicsergett sűrű drótfátyololdalas kis kaliczkájából. Csak egy osztrák kalauz látta meg karomban. «Miféle állat ez, darf ich fragen?» «Majom.» «Kérem a jegyet.» «Tudtommal nincsen díjszabása az utazómajmoknak.» «Értesitem az ellenőrt.» «Tessék.» Kis idő múlva jön vissza a büntetéssel, lehetett vagy nyolcz korona. Keresgélek pénztárczámban, nem találok osztrák pénzt. Közben ugyan csak nézte tárczám tartalmát, mely vagy tíz ország pénzéből állott. Egyszerre kirukkol, hogy az ő fia szenvedélyes idegenpénzgyűjtő. «Ú-úgy? No, akkor itt van, adja át ezt a ritka értékes pénzt a kedves fiának.» Volt pedig az egy tekintélyes ezüstnek látszó pénzdarab, szépen kidolgozott női fej fölé vésett «300»-assal. A nem várt nagy számtól megsédülve, hebegett valamit háláról és eltávozott. Még Bécsben is hiába vártam a büntetést és a megjuhászodott kalauzt. Biztosan rohant az első pénzváltóhoz, pedig az a braziliai háromszázreisos testvérek között sem ért többet húsz fillérnél. Így csaptuk be majmommal az osztrák vasutast. Azóta a mórro meghonosodott és egyik csodája lett az óvilágnak, mert tudtommal Európa egy állatkertjében sincs élő példány familiájából, sőt a híres schönbrunni kitömött majomgyűjtemény is nélkülözi. Itt is megtartotta régi természetét, csak egy fokkal bizalmatlanabb. Tetőtől talpig végigmustrálja a közeledőt, míg rászánja magát kezét odanyujtani. Tapasztalat után válogatja meg barátjait s az első goromba mozdulat elriasztja, különösen mióta idegenek között telelt ki. Egy nyilvános tanintézetben volt téli ellátásra, a hol a növendékek úgy elvadtították, hogy megszokott lánczát sem engedi most már derekára tenni; ezért nem tudom leírásomat fotografiával kísélni, mert nincs a világnak embere, a ki az ő ugrásait előre kiszámítaná. Valami bizarr bemutatóról mindenütt gondoskodik. Egy unokafivérem szállította ki az említett intézetbe. Letakarta kis ketreczét a fiakeres kocsinak, ő pedig hátra dőlve nézte a hölgyeket. Mire megérkeztek, a takaró félig bent volt a ketreczben, igen finom csikokba hasogatva. Új szállásán aztán az én majmom első dolga

volt fölrohanni a lelógó villanylámpára és átrágni a szigetelőt. Persze ájultan — mint érett szilva — hullott alá s egy jól alkalmazott hideg zuhany után ordítva tért magához. Hogy e jelenet meg ne ismétlődjék, bekenték a lámpa rudját canadai balzsammal, mely tudvalevőleg a világ legragadósabb anyaga. Megint fölszaladt rá. A nap többi része aztán úgy telt el, hogy újra meg újra összeragadó ujjait választgatta el egymástól, tudós pofával. Azóta a lámpákat respektálja.

Különben túlságosan önérzetes, a mit különösen utazásom alatt tapasztaltam. Ha úgy tartottam ki a tengerre, hogy én fogtam s így hatalmamban volt, éktelen sikoltásba tört ki; de ha vasbilincsként ő simult rá karomra, kedvemre lóbálhattam a víz fölött. Kíváncsiság a legjellemzőbb tulajdonsága. Gyermekszokásként legapróbb elemeire szedi a lapokat, hogy aztán megunva, eldobja. Nincs az a ketreczár, a mit tanulmányozás után ki ne nyitna, a húszgörcsös matrózkötést is egy-kettőre kibogozza. A gyermeket teljesen majomszámba veszi és ugyanolyan ismerkedési jelenetet rögtönöz vele, mint hajdani kis társával tette. A tükröt feltűnően kerüli s ha mégis megpillantja magát benne, kinos pofával fordul el képmásától. A kit kegyével kitüntet, azzal szemben szemtelenül tolakodóvá válik. A hány zsebet kitapasztal, mind kiforgatja, benyul a kabát ujjába s ha rendre nem utasítják, még az ember orrát is beható vizsgálat alá veszi. Közben pedig oda-vissza ugrál a kiszemelt médiumhoz. Néha a feje tetején terem, tüzetesen megnézegetve a hajszálak alját, ugyancsak összeborzolva a türelmes jóbarátot; majd tudákos pofával kutat az ujjakon karczolás, horzsolás után, hogy finom ujjaival lecsipegetse. Hanem a kétségbeejtésig engedetlen. Alacsony, zárt helyiségben az első parancszoára ketreczébe sétál, mert tudja, hogy az első hosszabb seprő eléri, de szabadban vége az alázatos modornak. Minden élőlényt lenézve, öntudatosan végzi ugrásait s a fenyegető vagy hívó szóra hetykén, fitymálón pipipel vissza, valószínűleg ilyen stílusban: «várhatsz!»

Ilyenkor uralkodik az udvar összes állatai fölött, a melyek különben is sunyin meghunyászkodva oldalognak el közeléből, mintha megadással elismernék szellemi fölényét, tudva azt is, hogy a tőle kapott pofonokért nem jár visszatorlás

Igy él az én majmom, megszokva az új éghajlatot, emberbarátai mulattatására és bosszúságára. Határozottan művelődött európai tartózkodása óta, mert legszivesebben a fogkeféket és sűrű fésűket lopkodja. A fogpiszkálóval idegesen szurkálja véresre inyét s ha ketreczben van, legszivesebben ivóedényét mosogatja. Az európai konyhát határozottan jónak találja és nagy élvezettel fogyasztja gyümölcseinket. Az első ízben kapott keményhájú mandola még sem engedett erős fogainak; ekkor láttam, hogyan tud következtetni. Türelmesen áztatta, mártogatta a vízbe, remélve, hogy így megpuhul, míg türelmét veszítve, földhöz nem csapta.

A téli hónapokat kitűnően élte a fűtött szobában és mégis félek, hogy őt is eléri az importált élőlények közös végzete: a tuberkulózis, mert néha éjszakákon sokszor hallom nyugtalan nyögését, a mire tuczatember rámondaná: «náthás és köhécsel», a poétalelkű pedig azt hinné: álmában sóhajtja vissza az örök napfényt, sugár pálmát, zöldelő czukornádasokat s az ősfalombok között vigadó majomkolóniát.

KORALLAGANCS.

Irta: LÓSY JÓZSEF.

BUDAPESTI m. kir. Tudomány-Egyetem «állattani és összehasonlító boncztani intézete» múzeumában egy érdekes őzkoponyát őriz. Ezt a koponyát, mint természetbarátot, vadászt, zoologust és fiziologust egyaránt érdeklő különlegességet kívánom szélesebb körben megismertetni.

A természetbuvárlás műkedvelő barátait bámulattal tölti el, a vadász képzeletét kielégíti, a zoologusnak és fiziologusnak pedig gondolatot, magyarázatot ad az agancs keletkezésére, kialakulására és az alapkérdést tekintve: szövetének a fejlődésére nézve.

Hasonlót csak egyet ismerek. DOMBROWSKI lovag hozza a képét jeles munkájában. Mindkét őzagancs a gödöllői pagonyból való. Az, mégis határozottan paróka-agancs-jellegű s a magyar király birtokában van. Ez semmiesetre sem paróka és kéz alatt került az egyetem birtokába.

A vén bak koponyáján a mohabőrtől megtisztított agancsösszlet torz kialakulásának a módjában a rendszert első pillanatra talán nem tűnteti föl, de kis figyelemmel nézve, azt hamar megmutatja. Szembeötlő az, hogy több agancsból áll. Minden agancs párával a megfelelő helyen fejlődött ki. Tehát minden agancspárja teljes elsőrendű agancs és nem másodrendű mellékagancs, vagy harmadrendű járulékos.

Ha nevet akarunk adni az agancsösszletnek, «korallagancs»-nak nevezhetnők. Annál inkább, mert a véletlen eset úgy adódik, hogy kölcsönbe mehet a dolog. Van ugyanis egy agancskorall is, a *Heteropora cervicornis*, melynek elágazásai nagyon hasonlítanak a dús gyöngyözetű agancsbogokhoz; most e torz agancs ismét a korallhoz hasonlít.

Az első benyomás nyújtotta kép olyan, mintha egy koralltőke ülne az állat homlokán. Mint érdekes és szép eset, az agancs így is unikum.

A zoologust és a fiziologust azonban főleg az a tanulság érdekli, a melyet alakulásából, illetve keletkezéséből vonhatunk.

Az agancsösszlet középső két pár agancsát (lásd az agancs méreteit mutató rajzot: I. A. I. B.) a rózsatók szétzuzódása következtében keletkezett csonthártyagyulladás hozta létre. Megtartotta az ennek folytán beállott összenövése az agancs és a koponya csonthártyájának. Az oldalt álló agancspárt a rákövetkező év a főagancs alól növesztette ki. (II.) A három pár agancs külön-külön kinemfejlődött, másként nem teljes hatágú agancs.

Mind a három pár már e jellegében is torz. ALTUM megtagadta a torzok tudományos értékét, mindamellett akaratlanul is ő volt az, a ki JOSEPH (1876) után az

agancs megmaradásának fölismerésével és meghatározásával, az agancs zoologiai vizsgálatának leghatásosabban és először játszott kezére. Az agancsnak bizonyos módon való megmaradása zoologiai és fiziologiai útmutató az agancs kialakulásának és fejlődésének a kérdésében. NITSCHÉ ALTUM-mal ellenkezőleg mindent a tudományos állattan területébe akart vonni. Úgy az agancsmegmaradásnak, mint a főagancs mellett a mellékagancsok képződésének is tudományos elméleti értéket tulajdonít.

E szempontokból vizsgálva az előző év együtt fejlődött két pár agancsát (I. A. I. B.), látjuk, hogy a hátsó csak a helyzeténél fogva főagancs. Az elülső pár agancs

tökéletesebb kifejlődésében teljesen egyenértékűvé vált a hátsó párral. Mindkét pár a főagancs értékével bír.

Ez eset fölötte ritka. Talán egyedülálló. Eszünkbe juttatja a két pár szarvval bíró kérődzőket, a *Tetraceros*-t és az elég gyakori négyszarvú birkákat. Új adat arra nézve, hogy a mellékagancs a körülmények behatása alatt kifejlődésben fölül is multhatja az eltorzult főagancsot.

A főagancs alól kifejlődött, jobb- és baloldalon álló harmadik pár agancs (II.) a rákövetkező év agancsa. Mellette a régi, itt kettősen kifejlett agancspár megmaradt.

Elteltekintve attól, hogy e koponyán három pár agancs van, csak az évek agancsrakását nézve: ritka jelenség ismét a megmaradó agancs mellett az újnak olyan mérték-

ben való kifejlődése, a mint azt ez az agancsösszlet mutatja. Az új agancs erősségében is elérte egy főagancscsal való egyenértékűségét, a minek természetszerűen is megfelel.

JOSEPH és ALTUM az agancs megmaradásának az esetét «duplafejűség»-nek («Doppelköpfigkeit») nevezték el. A gyakoribb eset az «agancs agancson» («übereinander») és a ritkább az, a melynek jelen eset feltűnő szép példája «az agancs agancs mellett» («nebeneinander») való kiképződés.

Az első esetben a megmaradó agancs rendesen csenevész, a rózsatőn domborúbb vagy laposabb csontja a fejletlen agancsnak. Alatta a második, az új agancs, csak mint erősebben kitolult rózsza jelenik meg.

A második esetben a megmaradt agancs mellett fejlődik ki az új, csenevész agancs. Gyakrabban egyoldalúan. A mi korallagancsunkon az új agancs páros és teljesen kifejlődött. Mint látványos múzeumi és tanulságos zoologiai tárgy, a legnagyobb ritkaság.

Hogy alaktani és élettani rajzát is adhassuk, sorra vesszük az agancspárokat. (Lásd a rajzokat.)

A rózsatő hegyén álló agancs ágai durván, ványosan vannak kifejlődve. Vérárkai szabálytalanul kiöblösödnek és szélesek. Gyöngyözöttsége tarajos, csipkésen bizarrul túlteng. Rózsája hátul erősen elszélesedik. Utolsó bélyegében a castratio által előidézett paróka-agancshoz közel hasonló, bár túltengésének az oka a rózsatő zúzódása következtében beállott csontthártyagyulladás volt.

A zúzódás nyoma a bal rózsatő beforradt repedésén és a homlokcsont és az agancsok csontthártyájának összenövésén ismerhető fel. Más ok fölvételét az új, harmadik agancs erős fejlettsége nem engedi meg.

A bal agancs ketté van hasadva. Ez a rózsatő ugyanolyan sérülésének a következménye. Hátsó része kunkorosán visszahajlik. Tarajos, csipkésen túlgöngyözött csökevényes ág. Az elülső része irányát kis emelkedés után - külső erőszak által, még lágy korában elferdítve - a homlok felé veszi. Helyzetére nézve abnorm szembog (előág). Mohabőrét a hegyén teljesen «kicsúcsosodott» ág elvesztette és a «súrolás» nyomát viseli.

Megfelelő jobb párjának fejlett töve szabálytalanul a közepre dül, majd fölegyeneseedik. Hátsó felületén alul egy túlgöngyözött, rövid, csenevész ág ered. Egy rendellenes hátsó bognak felel meg. Elülső részéből, alacsonyan a homlok fölött, húzódik

a szembog, mely alul a vele egyszerre fejlődött elülső pár agancs balfelének egyik bogával összenőtt és kifejlődésében, vonulásában ettől befolyásolva volt.

Az agancspár tehát teljes hatos ágú; a bal «visszaváltott».

Ezzel az agancspárral (I. A.) egyszerre fejlődött az elülső agancspár (I. B.), kialakulásuk közben egymást kölcsönösen befolyásolták. A rózsató elvált elülső része, a melyen ez az agancs fejlődött, kevésbbé volt megsértve, mint a hátsó. Az agancs szabályosabb gyöngyözöttsége bár erős, mégis a rendeshez közeledő.

Bal fele rövid, hatos ágú. A mögötte levő, hátsó agancs miatt hátra nem nyomulhatott, annál kevésbbé, mert a hátsó jobb agancs szembogával normális hátsó bogja összenőtt és széles lemezben beleforradt a homlokcsontba. Ágai közül csak a szembog «csúcsosodott ki». Az egésztest azonban véglegesen földte a mohabőr, súrolható ágat nem növesztett.

Jobb fele nyársasan fejlődött. («Hosszú csapos».) A bal szembognál megfelelően és szabályosan hátrahúzódik. Hegye még az állat életében, súrolás közben letörött. Rózsája alul azt mutatja, hogy visszaváltott agancs. Párjával szintén nem teljes hatos ágú.

A két pár agancs elül a homlokcsonttal összeforradt, azért le nem vetődött. A váltás idején hátsó részében a rózsátön megkezdődött a csontnak a kioldása. Az alatta képződő új agancs a hátsó párt meglazította, fölemelte, de lelökni nem bírta. E miatt az újnak folyton szaporodó alapállománya a rózsató oldalán lefelé nyomult, a megmaradt hátsó pár alól buggyant ki a szabadba és fölemelkedve, elcsontosodva a harmadik pár agancscsá fejlődött. Ezt az új, harmadik pár agancsot túlerős fejlettsége teszi feltűnővé, a mi az agancs megmaradásának az eseteiben fölötté ritka. A véredények árkai rajta szabályosan vonulnak. Gyöngyözete csaknem rendes, hanem a rózsája szabálytalan és szaggatott.

Bal fele rendellenesen egy hátra eső erős, járulékos ágat növesztett, melynek a hegye kicsúcsosodott és súrolt. Az agancs tövének («markolat», «agancstő») megfelelő elülálló része lombárállásban kihajlott. Hegye súrolva volt s rajta az előág és középag csak mint vakfoltok látszanak. Jobb párja nyársas és hátra hajlik. Hátsó felületén, két helyen erősen elkülönül a gyöngyözete. Ezek közül az ötödik részlet csenevész járulékos ággá fejlődött ki.

Ez a járulékos ág szembeötlően mutatja meg azt a módot, a melylyel a gyöngyözlet túlfejlődéséből is keletkezik a járulékos ág. Ez rendszeresen így van a mi őzünk ősnél, a *szibériai őznél*, távolabb a *virginiai szarvasnál* és mint abnormis jelenség gyakran a mi őzünkénél.

A járulékos ágaknak a képződése rendellenesség. A rendes ágak járulékos ágai az úgynevezett «mellékágak». A mellékágak teszik tömegessé, terjedelmessé, egyszerűen «kapitális»-sá az agancsot. BLASIUS és ALTUM régen az őznél még rendesnek vették a nyolczas, tizes és tizenkettős ágú agancsot, a mely utóbbira példát csupán egy erdélyi származású őzbak szolgáltatott. Ezek azonban ép olyan rendellenes túlfejlődések, mint a híres kasszeli húszágú őzagancs, vagy a koronaágak túltengéséből keletkező kapitális szarvasagancsok, a moritzburgi 24-es, 26-os, 32-es és a 66-os agancs.

Röviden összefoglalva: az őzkoponya az agancs képződésének különböző, véletlen

és rendellenes eseteit egyesíti magában. A közepén álló hátsó pár agancs a parókához hasonló torz. Az elülső pár a visszaváltásnak a példája. E két pár az új harmadikkal az agancs megmaradását mutatja, még pedig a ritkább «agancs agancs mellett» való duplafejűséget.

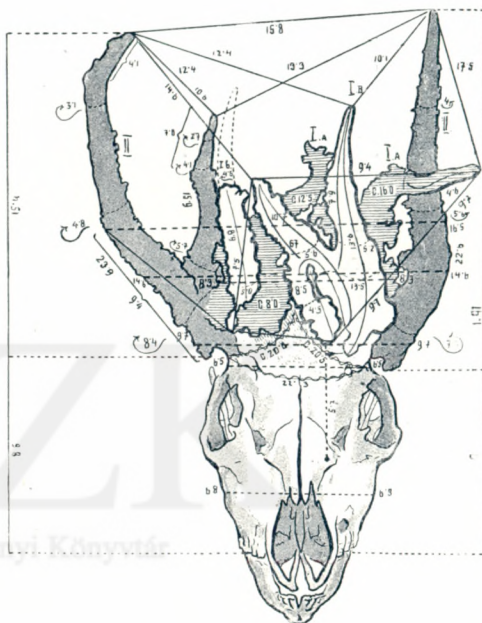
Az új agancson a járulékos ág képződésének az az esete látszik, a mikor az a gyöngyözetből fejlődik.

Tudományos szempontból tekintve, két alaktani és fejlődéstani kérdésben ad a korallagancs magyarázatot.

Az új, harmadik pár agancs fejlődése nem indult ki a rózsató közepéből. Ez a jelenség támasza LANDOIS azon nézetének, a melyet a westfáliai provinciális egyesület zoológiai szakosztályának 1896 augusztus 28-án tartott ülésén* egy mellékagancscsal bíró szarvasagancs bemutatásakor kifejezett, hogy «az agancs külső» alakulása, a rózsza, az ágak és az agancstő képződése a rózsató szélén indul meg és az egésznek az alakulására a belső csontállomány semmi jelentőséggel nem bír. Valóban, ebben az agancsösszetben is az elülső pár agancs a rózsató szélén jelenik meg és szabályosabb, mint a rajta álló torz. Az új pár is a rózsató szélén fejlődött.

A két középső régiebb agancspárnak együttes fejlődése és kialakulása, továbbá a homlokcsonttal való összenövése a szarvasfélék homlokcsontjának csontkiforradások képzésére való nagy hajlandóságát bizonyítja. Mellékesen megjegyzem, ez olyan nagy, hogy a homlokcsont csonthártyája zuzódásokra mindig agancsalakú csontkiforradással felel. Ez magyarázza meg a vethető agancsok a szemléczen való fejlődését, melyet nem egy esetben észleltek.

A régi agancsok a csonthártya gyuladása miatt maradtak meg. Az új agancs alóluk bugygyant ki. Mert fejlődése kezdetén kültakaróval nem volt fődve és vele semmiféle viszonyban nem állott, egy sokáig huzódó elméleti vitát dönt el. Végérvényesen megdönti az újabban csak LATAST által védett nézetet, mely szerint az agancs bőrcsontosodás volna és bizonyítja azt, hogy az agancs tulajdonképpen csontkiforradás, úgynevezett: exostosis.**

* Fünfundzwanzigster Jahresbericht des Westfälischen Provincial-Vereins für Wissenschaft und Kunst, für 1896/97. Münster, 1897. S. 47.

** A képek szerző eredeti rajzai után készültek.

KIRÁNDULÁS KARAPANCSÁRA.

Irta: ONDRUS GYULA.

PORFELHŐBE vezetett a szekér, mely bennünket ez évi június hó elején a reggeli órákban a gazdag Bácska dunamenti részében gyors iramban röpített Karapancsa felé. De a Kánaánnak az út két oldalán el-elmaradozó részei szomorú képet mutattak. A zabtáblákat sűrűn lepi el a vadrepce, a zabszálak fejletlenül és fonnyadtan csüggenek alá, hervadt a gyengén kibújt kukoriacszál, rövid, ritka a kínjában érő buza- és rozskalász. Egy kerek hónapja nem hullott rájuk csak egy szemernyi eső! Hol marad a magyar Alföld buja termése! Hol a Duna mentén azelőtt oly gyakran lehulló áldásos csapadék? Az állítólag lassan-lassan kihűlő nap kánikulai forrósággal veti sugárözönét a száraz avarra, a bizalmasan tiszta, felhőtlen égboltozatról.

Minket, a kocsin ülőket, kétféle vágy hajt Karapancsára. Egyrészt keressük a vízi szárnyasok világát, másrészt látni akarjuk azt a megihletett helyet, hol világrengető császárok hódoltak vadászati szenvedélyüknek. A bácskai részen már keserű tapasztalatokat szereztünk a vízi vadak világát illetőleg. Minden lecsapolva, kiszáritva, a szőke Duna szűk határok közé szorítva! Hol találjon itt zavartalan, biztos tanyát a gém, ibis, a kormorán? Hát még a vízi szárnyasok kivesző félben levő királynéja, a kócsag? Elkésérít minket a kultúra, mely mindent termővé, dúsan fizetővé akar varázsolni és szent meggyőződésünkkel válik, hogy ezt a szörnyű szárazságot is az örökös lecsapolás, kiszáritás idézte elő.

No de majd Karapancsán! Gyerünk, gyerünk! Hisz itt a fenséges úr első sorban a fővadat óvja, tenyészt. A kultúra tehát még nem nyulhatott be polypszerű karjaival erre a vadászati szempontból ideális birtokára. Már pedig tudjuk, hogy itt a nádasok, lápok óriási területeket alkottak, amelyben valamikor biztos tanyát lelt a csikász, menedéket a szegénylegény. Melyben pedig még most is bizonyosan kényesen, kedvesen lépegetnek a vízi szárnyasok bóbítás ezrei, csereg a vízi kígyó, víjjog a pólímadar. Gyerünk hát, gyerünk!

Felüdülve hajtunk be az árnyas, százados nyár-, kőris-, tölgy- és fűzfáktól szegélyezett erdei útra, vágunk keresztül a végtelenbe nyúló hosszú kaszálókon és meghatottan állunk meg az új vadászkastély előtt. Le a kalappal! Örömmel üdvözlünk büszke Karapancsa, a magyar hazának eme megszentelt helye, hol már oly sokszor keresett szórakozást, talált pihenést gondjafeledten a leghatalmasabb császár! Óvatosan szállunk le kocsinkról, hátha eltapossuk az ő lábnyomát?! Az uradalom főerdésze

kitüntető szivességgel fogad. Nagyon örül jövetelünknek s igéri, hogy Karapancsát, mint látnivalót, szívesen bemutatja, de már szárnyast, sem vizit, sem szárazföldit még hajtatni sem képes élénk. Ornithologusunk megdöbben. A szomszéd szobában villás-reggelihez terítenek, durrog a sörösuveg dugasza és ő... még útközben kijelentette, hogy addig sem nem eszik, sem nem iszik, míg nemes zsákmányt nem lő tucatszámra. Nem is közönségeset. Válogat. Ha nem is lesz kócsag, legalább ibis, kormorán, selyemgém, vízisirály stb. Esetleg általunk szintén nagyon keresett ritka szárazföldi madarak. És én csupa malicziából ezt a határozott kijelentést a hölgyekkel is közöltem. Étvágya pedig van bőven. Tengely fölött ültünk a szekéren és az a kitünő (!) bácskai uton gördült végig. Hát még a szomszéd 32 fokos melegben! Szerencsére a hölgyek azonnal a látnivalók után sietnek s mi azalatt kénytelen-kelletlen az enni- és innivalókhoz ülünk. Reggelizés közben azután mégis megvigasztal bennünket némileg a vendégszerető házigazda. Tud két kerecseny-sólyomfészket, melyben kicsinyek vannak. Nem maguk a sólymok rakták, hanem a király, a réti sas. De a sólyom kizavarta föl-kent urát palotájából és maga ütött benne tanyát.

Hiszen ez nagyszerű dolog. Siessünk oda! Még egy pohár ürül és titokban, hogy a hölgyek észre ne vegyék, kihajtunk az erdőszlak udvarából. Árnyas, de rázós erdei utakon elérjük az első fészket. Vén, kiszáradt nyárfa, három, égnek meredő ága között rakott az *Aquila alicilla* fejedelmi tanyát. Hosszúkás, tyúkborítóhoz hasonló felszer ez, most elhagyottnak látszik, de bizonyosan benne vannak a fiatalok és hamar visszatér majd ide a gondos, aggódó anya. Engem a fa alatt hagynak, ők mennek a másik fészkekhez. Elrejtőzöm. Mikor rejtekhelyemet egy kis óra múlva elhagytam, a nyakszirtmerevedés tünetei mutatkoztak rajtam. Hogyne! A vadászszenvedély hatása alatt közel egy óráig mereven nézni fölfelé egy 30 méter magas fa csucására. És még hozzá nem látni semmit. Csak a száraz ágakat és az üres fészket. Ezek felültettek! Ölt a sárga irigység. Eddig már bizonyosan lelőtték a szegény sólyommamát és kiszedték a kicsinyeket a másik fészkekből. Lövést ugyan nem hallottam s ez némileg megnyugtató. De ki tudja milyen távolságra vannak tőlem, hátha a lövés nem is hallatszik ide?! — Még alig volt időm kiegyenesítgetni megmerevedett nyakszirtemet, mikor hátam megett megszólal egy bánatos hang: «Bizonyosan a te fészkedben vannak kicsinyek, fel kell emberünknek mászni a fára, mert én egyébre, mint nyakficzamra nem tehettem szert a másik fészeknél!» Meg voltam vigasztalódva. De persze érzelmeimnek nem adtam hangos kifejezést!

A házigazda avval vigasztal, hogy délután bizonyosan kedvezőbb lesz az eredmény, most menjünk ebédelni.

Pazarul terített asztal várt reánk. Bár zsákmány nem volt, mi minden fogadalmat szegre akasztva, alaposan hozzáláttunk az enni és innivalókhoz. Ebéd után a kedves háziasszony spiritisztikai előadással gyönyörködtetett bennünket. Kisértetiesen kopogott a szék, illetve a szellem és a feltett kérdésekre találó válaszokat adott. Még hozzá mindenféle nyelven. Életében bizonyosan philologus volt. Nekünk legkeservebben esett, hogy arra a kérdésre, mit lövünk délután, határozott «semmit»-tel felelt. De ez nem csüggesztett el. Azért is lefőzzük a szellemet. Mielőtt a délutáni vadászatot

megkezdjük volna, az új főhercegi kastélyt tekintettük meg. Százados nyirfákkal övezett, széles tisztás közepén épült, két emeletes, zöld redőnyös épület ez, a tetőben még mauzard szobákkal.

Bécsi építész műve, minden különösebb stylus nélkül. Mi legalább nem tudtunk rajta ilyet felfedezni. Széles lépcsőkön jutunk a kandallóval fűthető lépcsőházba, melyből jobbra-balra nyílnak a tágas, izlésesen festett szobák és a különböző mellékhelyiségek. Berendezve még nincsenek, de a nyár folyamán okvetlenül el kell készülni vele, valamint a kastély környezetének most folyó parkirozásával is, mert a szarvasbögés idejére magas vendégeket várnak.

Négy óra körül ültünk kocsira, hogy behajtunk a vizek világába. Mikor az első töltésre befordultunk, mely az egyik végtelenbe nyúlni látszó nádasat átszeli, balról a vizekben derékig gázoló embereket láttunk, kik kaszálták a nádasat. Hát ez mi? Halastó. Tisztítva lesz, hogy sima víztükröt nyerjenek. Megdöbbenve tekint rám az ornithologus. Kaszálják a nádat! Tisztítják a vizeket! Isten veled ibis, kócsag, kormorán. Nem is láttunk ezekből csak egyet is az egész hosszú, másfél órás út alatt. A dunai töltésre felkerülve, végre egy árva gém gunnyaszt a töltés lábánál. Odafüstölök és ő vigan száll tovább általános derűlttség közepette. Na én lemondok a további lövöldözésről, mert itt azt a pár szárnyast is, a mi van, megbabonázta a szellem. Kékvarjura, búbosbankára lödöztünk azután még, de semmi eredményt nem tudtunk felmutatni. Én, aki csak egy pár nappal azelőtt kapásból pozdorjává löttem a feldobott kicsi üveget! Hát még az ornithologus, aki bejárta Indiát, Ceylont és csodálatos lövésekkel lötte a szárnyasokat halomra. Eh, gyertünk vissza a kéklábúakhoz. Mindkét fészket újból teljesen üresnek találtuk. A második fészektől azonban mintegy 100 lépésnyi távolságra egy harmadik sasfészek tűnt szemünk elé, amelynek szélén mereven ült két sasfiók. Nem csipog, nem vergődik, nem tesz csak egy szárnycsapást sem. Komoly méltósággal tekint mindkettő reánk, meg sem moccan csak egyik is; nem illik a királyfihoz, hogy idétlen mozdulatokkal rontsa tekintélyét, komolyan gondolkozik afelett, hogy fog uralkodni, ha kirepül a királyi kastélyból és elfoglalja légi birodalmát. Mikor közeledünk a fészekhez, nagy árnyék vetődik a földre. Az anyasas száll át fejünk felett, aggódva kicsinyein. Megül a legközelebbi fán és mereven tekint le reánk.

Őt bántani nem szabad; de a fiatalok közül ha le tudjuk valamelyiket teríteni, az meg van engedve. Óvatosan huzódik az ornithologus a fészek alá. Eldördül az express és az egyik fióka széles szárnycsapásokkal bukik vissza a fészekbe! Alásszolgája. Azt ugyan ki nem vesszük onnan, hacsak a mamája ki nem veti majd. Magunkban átkozva a kérlelhetetlen szellemet, búsan hajtunk haza és csak az a gyönyörű látvány villanyoz fel újra, mikor egy pompás szarvascsorda vág át előttünk az úton.

Csakugyan minden zsákmány nélkül kerültünk tehát vissza az erdőszlakba. Alkonyodik. Kedélyes ozsonna után felkerekedünk, a szíves látást sokszorosan köszönve búcsúzzunk és a látottakon elmerengve, szótlanul hajtunk vissza a Bácska gazdag, de most száraz, kiaszott földjére.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Főlhívás a pusztai talpastyúk (Syrhaptes paradoxus) megfigyelésére. Menzbier Mihály, moszkvai egyetemi tanár táviratilag értesítette a Magyar Ornithologiai Központot arról, hogy az utolsó napokban néhány pusztai talpastyúk mutatkozott Közép-Oroszországban. Ez az ázsiai nagy sivatagokban élő madárfaj némely évben tömegesen otthagyja rendes tartózkodási helyét, végigvándorol egész Európán, helyenként fészkel is, azután lassankint eltűnik és sokszor évtizedek mulnak el, a míg ismét megjelenik.

Az oroszországi megjelenés alapján valószínű, hogy az idén is megtörténhetik ilyen ritka és érdekes invázió, a melynek lehető alapos és széleskörű megfigyelése nagy érdeke a tudománynak. Hogy Magyarország is méltóan legyen ebben képviselve, egyrészt előre bejelentjük a várható eseményt, másrészt fölkérünk mindenkit, a kinek alkalmá lesz e ritka vendégek megfigyelésére, szíveskedjék idevágó adatait, esetleg egy elejtett példányt a Magy. Ornithologiai Központhoz (Budapest, VIII., József-körut 65., I.) beküldeni. Különösen kérjük a szíves értesítést az esetleges fészkelésről.

A pusztai talpastyúk fölismerését rendkívül megkönnyíti a láb sajátos alakulása: a lábujjak össze vannak növe és egészen a körmökig finom, szőrszerű tollakkal borítva, úgy hogy a láb nagyon hasonlít valami ürge- vagy hörcsöglábhhoz. A magyar nép a korábbi inváziók alkalmával tényleg ürge- vagy hörcsöglábu tyúkoknak is nevezte őket. Röptében is elárúlja hosszú ékalakú farka, melynek két középső tolla nyílszerűen meghosszabbított. Nagyságra nézve kisebb a fogolynál. Röptelése gyors. Színe agyagos.

Herman Ottó.

Czinegék a hóviharban. Nagyenyeden, február 7-én délben erős hóvihar volt. Az északi szél sebessége a Beaufort-skála nyolczadik fokát ütötte meg. A sűrű havazástól elsötétedett az égbolt. Az első szélroham déli egy órakor érkezett. Két órakor és három óra után ismétlődött. Délnek néző ablakaimon etetőhelyet tartok a czinegék számára. A fürge kis vendégek sohasem érkeztek olyan nagy számban, mint ezen a napon és pedig épen a legerősebb szélrohamok alatt. Semmit sem törődtek a széllal, csak a szokottnál is élénkebb volt a magukvisellete. Mászor kettenként, hármanként jöttek a szomszéd szilfaváráról az etetőhöz, szinte bevárták egymást. Aztán a kiszemelt napraforgó-maggal nesztelenül surrantak vissza. Most tizen is nyüzsögtek egymás hegyin-hátán, czirregve, mintha azt mondták volna: siessünk, siessünk!

Érdekes volt, hogy hogyan küzdött meg az ügyes szénczinege a szélvihar sodrával. A széláramlás sebessége tudvalevőleg a föld közelében a legkisebb a surlódás miatt. Ezért a mi madárkánk lehetőleg alant röpködtek, mint vihar előtt a fecske, de meg-megállva, a hol csak lehetett. Minden fácska, bokor, kerítés-drót egy-egy kapaszkodóállomás volt számukra.

Úgyanekkor tapasztaltam, hogy milyen kitűnő védelmet ad a zinkéknek a sűrű gye-tyánsövény, a tavaszig rajta maradó száraz lombozott, különösen akkor, ha a sövény a szél irányát követi. Ebből kiindulva ajánlom, hogy a madárvédő sövények ültetésében törekedjünk arra, hogy azok lehetőleg az illető vidéken uralkodó legerősebb szelek irányát kövessék, de semmi esetre se álljanak arra merőlegesen.

Dr. Szilády Zoltán.

Hangyabolyban élő hernyók. A hangyák társaságát sokféle rovar keresi föl, de lepke kevés. Néhány faj egész fejlődését a hangyabolyban éli át. A mi *Lycaenáinknak* a hernyóját kedvelik a nyalakodó hangyák, a miért is azok gyakran a bolyban báboznak. Talán a legérdekesebb egy ujabban fölfedezett brazilai lepke, a melynek Hampson a *Pachypodistes Goeldii* nevet adta.

Hagman az őserdő fáján, emberfejnagyságú bolyokat talált. Ezek a *Dolichoderus* nevű hangya építményei. Ezekben él a mi nevezetes lepkénk hernyója. A szorgalmas hangyák vendégbarátságát azzal hálálja meg, hogy megeszti a házukat. Az ő egyedüli tápláléka ugyanis nem egyéb, mint a vendéglátó hangya papirosnemű építménye. Az élelmes hangyák nem tudnak ellene védekezni, mert ez a sajátosokos hernyó kagylóalakú tokot vagy gubót épít védelmül maga körül. A tok két kagylóját selyemből szövö és egymás körül nagyobbodó elipszisekben építi föl, mint a kagyló. Csak a fejét dugja ki belőle. Mikor a fehér hernyócska megnő és tokja akkora, mint a selyemhernyó gubója — vagy még nagyobb, akkor bábbá válik. A megkárosított hangyák

hiába várják, hogy majd a kibuvó lepkén állanak bosszút. Mert azt olyan sűrű, elálló serteszörözet borítja, hogy egy szikrányi védetlen területet se találnak rajta. Ez a szőr-csuha pedig nyilván csakis a hangyák ellen való, mert a lepke kibuvása után rövid időre lehull. A lepke maga igénytelen külsejű, olyanforma, mint a mi bagolypilléink, de nagyon ritka. Fölfedezője eddig csakis a hangyák társaságában találta.

Dr. Szilády Zoltán.

„AZ ÁLLATVILÁG“

A Hazai Zoologiai Laboratorium folyóirata.

Folyóirat az állattani, vadászati és halászati ismeretek terjesztésére.

Megjelenik kéthavonként, eredeti képekkel gazdagon illusztrálva. Előfizetési ára egy évre 5 korona, mely összeg „Az állatvilág” kiadóhivatala címére (Budapest, VII. kerület, Damjanich-utca 36.) küldendő. Telefon: 17-23.

A lap szellemi részét illető küldemények egyenesen a szerkesztőhöz (Csiki Ernő, Budapest, VIII., Magyar Nemzeti Múzeum) intézendők.

Országos Széchényi Könyvtár

HAZAI ZOOLOGIAI LABORATORIUM

~~~~~ Budapest, VII., Damjanich-utca 36. sz. ~~~~~

Tulajdonos: PETE CSONGOR.

Az intézet az állatvilág minden köréből tartós preparátumokat készít.

Emlős állatokat és *madarakat* a legmodernebb követelményeknek megfelelően természetűen, dermoplasztikai alapon és művészi kivitelben preparál, úgy magánosok, mint iskolák részére.

Vállalkozik mindenféle *vadásztrofeák* elkészítésére tartós és szép kivitelben, úgyszintén állati bőröknek szőnyegnek való kikészítésére is.

Halakat, hüllőket, kételtűeket és *alsóbbrendű állatokat* borszeszben vagy formolban készít ki.

Szállít úgy egyes *rovarokat*, valamint kisebb-nagyobb *rovargyűjteményeket* és *rovarbiológiákat*.

Iskolák részére a legjutányosabb árak mellett szállít *mikroszkópi preparátumokat* és vállalkozik *szertárak* teljes felszerelésére és berendezésére.

Múzeumszerűen berendezett *raktárt* tart, melyet folyton nagyobbít, hogy a vevőközönséget azonnal is kiszolgálhassa, időközönként helyiségében kiállítást rendez és illusztrált árjegyzéket ad ki.

A «Hazai Zoologiai Laboratorium»-ban az összes tárgyak dr. MADARÁSZ GYULA, az intézet igazgatójának ellenőrzése mellett készülnek és az intézet a szállított preparátumokért a legmesszebb menő kezességet vállalja.

STEPHANEUM NYOMDA R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28a.
